

5.6.2023

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT

Valtiovarainministeriön kannanotto vuoden 2022 tilinpäätöksestä

Valtiovarainministeriö antaa valtion talousarviosta annetun asetuksen (1243/1992) 66 i §:n mukaisen perustellun kannanottonsa VATT:n vuoden 2022 tilinpäätöksestä.

Tilinpäätöskannanoton perustana ovat viraston tilinpäätös, joka sisältää toimintakertomuksen, sekä siitä annettu valtiontalouden tarkastusviraston tilintarkastuskertomus.

Ministeriön yleisarvio VATT:n tuloksellisuudesta ja tavoitteiden saavuttamisesta on **tydyttävä** (asteikko: erinomainen, hyvä, tyydyttävä, välttävä, heikko). Virasto on saavuttanut tulossopimuksessa vuodelle 2022 asetetut tulostavoitteet osittain. Julkaisutoiminnan tuottavuusindeksillä ja kokonaistuottavuusindeksillä mitattuna tuottavuus laski edellisvuodesta. Täydentävän rahoituksen saamisessa onnistuttiin hyvin. Sen sijaan henkilöstövoimavarojen hallinnassa ja kehittämisessä tyytyväisyys laski edelleen ja jäi selvästi alle tavoitteen.

Valtiontalouden tarkastusviraston tilintarkastuskertomuksessa ei ollut virastolle huomautuksia.

1. Arvio tuloksellisuudesta ja sen kehityksestä sekä asetettujen tulostavoitteiden toteutumisesta

VATT:n tuloksellisuus on kehittynyt viime vuosina positiivisesti, lukuun ottamatta vuotta 2020, jolloin kokonaistuottavuus laski. Kokonaistuottavuus laski vuonna 2022 johtuen etenkin julkaisutoiminnan tuotosindeksin laskusta.

Vuoden 2022 tulossopimuksessa VATT:lle oli kahdeksan tutkimus- ja asiantuntijatoimintaan kirjattua tavoitetta ja niistä viisi toteutui kokonaan tai osittain. Henkilöstövoimavaratavoitteita oli kahdeksan ja niistä toteutui kaksi.

Tulossopimuksessa olleista VATT:n sisäisistä ICT-kehittämishankkeista puolet eteni suunnitelmien mukaisesti.

1.1. Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Virasto saavutti tavoitteensa osittain.

VATT:n toiminnan vaikuttavuus perustuu siihen, että taloustieteellistä tutkimusta tehdään yhteiskunnallisesti tärkeistä kysymyksistä. Keskeisenä tavoitteena on, että VATT:n tuottamaa tutkimustietoa ja asiantuntemusta voidaan hyödyntää talouspolitiikan suunnittelussa. Datahuonepilotissa tavoitteena on kyetä vastaamaan muuttuvissa tilanteissa nopeasti akuutteihin päätöksentekijöiden tietotarpeisiin. Kansainvälisen arviointiryhmän vuonna 2020 tekemän arvion mukaan VATT:n tutkimus on akateemisesti korkeatasoista ja se kohdistuu päätöksenteon näkökulmasta merkityksellisiin ilmiöihin.

Valtiovarainministeriön hallinnonalan vaikuttavuustavoitteita tukevien tavoitteiden toteuttamiseksi VATT onnistui hyvin tutkimusrahoituksen hankinnassa. VATT fokusoi tutkimustoimintansa painopisteitä tutkimusohjelmakauden 2021-2025 vaihdoksen yhteydessä, minkä seurauksena VATT:n tutkimusprofiili palvelee aiempaa paremmin ministeriön keskeisiä tietotarpeita.

1.2. Toiminnallinen tuloksellisuus

1.2.1. Toiminnallinen tehokkuus

Virasto saavutti tavoitteensa osittain.

Keskeiset tavoitteet vuodelle 2022 olivat menestyminen tutkimusrahoituksen hankinnassa siten, että VATT pystyy jatkossakin keskittymään tutkimuksessa painopistealueisiinsa; strategisten rekrytointien hyödyntäminen tutkimusohjauksen ja tutkimustoiminnan vahvistamisessa sekä tutkimuksen tukipalvelujen kehittäminen. Vuonna 2022 VATT menestyi hyvin täydentävän rahoituksen saamisessa. Strategisten rekrytointien hyödyntämisessä tutkimusohjauksen ja tutkimustoiminnan vahvistamiseksi ei täysin onnistuttu. Tutkijoissa on ollut vaihtuvuutta ja uudet rekrytoinnit ovat painottuneet vuonna 2022 nuoriin tutkijoihin.

Toiminnan tuottavuudelle on asetettu mittareiksi julkaisutoiminnan tuotosindeksi ja kokonaistuottavuusindeksi ja molemmille tavoitteiksi prosentin muutos. VATT:n tutkijoiden julkaisemien tutkimusten määrä laski edellisvuodesta selvästi. Julkaisutoiminnan tuottavuus heikkeni eikä tavoitteisiin päästy: tuotosindeksi laski edellisvuodesta selvästi (11,6 prosenttia) noin vuoden 2020 tasolle. Myös kokonaistuottavuusindeksi laski edellisvuodesta selvästi (17,6 prosenttia).

1.2.2. Tuotokset ja laadunhallinta

Virasto saavutti tavoitteensa osittain.

Tavoitteena oli, että julkaisujen laatupainotettu määrä suhteutettuna henkilötyövuosiin kasvaa ja että asiantuntijatoiminnassa pystytään keskittymään vaikuttavuuden kannalta tärkeimpiin kohteisiin. Julkaisujen määrä laski edellisvuodesta selvästi sekä kokonaismäärässä että laatupainotettuna. Huomattavin pudotus tapahtui ulkopuolisissa tutkimuksissa ja artikkeleissa. Vertaisarvioitujen julkaisujen määrä oli suunnilleen edellisvuosien tasolla, mutta kaikkein laadukkaimmissa lehdissä julkaistujen artikkelien määrä laski. Asiantuntijatyössä työryhmäjäsenyyksien ja esitelmien lukumäärät kasvoivat, mutta lehtikirjoitusten ja kolumnien määrä laski. Policy brief -julkaisut ovat lisänneet tutkimustiedon kansantajuistamista myös päätöksentekijöiden käyttöön.

Mediaseurannan perusteella mediaosumien määrä kasvoi noin 20 prosenttia edellisvuodesta.

Toimintavuoden aikana VATT:n tutkijoita on ollut eduskunnan kuultavana useista eri teemoista ja VATT:n asiantuntijoita on osallistunut useisiin politiikkaa valmisteleviin ja valmistelua tukeviin asiantuntijaryhmiin.

VATT:n yhteydessä toimiva riippumaton Talouspolitiikan arviointineuvosto julkaisi kahdeksannen raporttinsa tammikuussa 2022. Raportissa arvioitiin hallituksen talouspoliittisen linjan keskeisiä kohtia.

1.2.3. Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

Virasto jäi suurimmasta osasta henkilöstövoimavarojen tavoitteita.

Henkilötyövuosien määrä kasvoi edellisvuodesta ja oli toimintavuoden lopussa sopimusten perusteella 53,2 henkilötyövuotta. Tavoitetta suurempaa määrää selittävät muun muassa Datahuoneen rahoituksella tehdyt rekrytoinnit.

Henkilöstön työtyytyväisyyden tavoitetasot oli asetettu varsin korkealle aikaisempien vuosien VMBaro-tulosten perusteella. Henkilöstön työtyytyväisyys oli 3,55, se laski edellisvuoteen verrattuna 0,11 yksikköä ja jäi selvästi tavoitteesta 3,9. Myös johtajuusindeksi (3,28) jäi selvästi alle tavoitteen (3,9). Yhdenvertaisuuden toteutuminen (3,89) jäi myös alle tavoitteen (4,0).

Sairauspoissaolojen määrä kasvoi edellisvuoden 2,2:sta 4,0 työpäivään henkilötyövuotta kohti, mutta tavoite saavutettiin (5,0 työpäivää/htv). Sairauspoissaolojen määrä on kasvanut yleisesti: koko valtion keskiarvo nousi 7,3:sta 9,7:ään työpäivään henkilötyövuotta kohti muun muassa laajamittaisen etätyöskentelyn purkautumisen, koronaviruksen levinneisyyden sekä influenssakauden takia.

1.3. Muut asiat

Tutkimuksen tukipalvelujen kehittäminen eteni osittain. Toiminnan ja tietojärjestelmien kehittämishankkeista toteutui osa eli työasemapalvelu VirtuaaliValtin käyttöönotto sekä Palkeiden matkustuspalveluiden sekä henkilöstöpalveluiden laajennukset. Aikataulut eivät toteutuneet valtakunnalliseen tutkimustietovarantoon integroinnissa ja työajan seurantajärjestelmän uudistamisessa. Tutkimushankkeiden salkunhallintaratkaisu on vielä etsittävänä. VirastoVahvan sijaan päädyttiin nykyisen asianhallintajärjestelmän käytön laajentamiseen.

Tulossopimuksen ulkopuolisena merkittävänä asiana vuonna 2022 oli Datahuonepilotin valmistelu ja käynnistäminen. Vuosina 2020-2021 toimineen Tilannehuoneen jatkoksi päätettiin toteuttaa kolmivuotinen pilotti vuosina 2023-2025 tukemaan valtioneuvoston päätöksentekoa data-analyysin avulla. Datahuone ehti käynnistää vuoden 2022 siltarahoituskaudella kaksi teemaryhmää: yritysryhmän ja ympäristö- ja energiaryhmän, sekä julkaista kaksi raporttia ja toisesta niistä policy briefin. Datahuoneen tuottamaa analyysia hyödynnettiin muun muassa energiakriisin vaikutusten arvioinnissa sekä takautuvasti maksettavan sähköhyvityksen valmistelussa ja vaikutusarvioinnissa.

2. Käytettyjen tuloksellisuuden raportoinnin perusteiden asianmukaisuus ohjauksen ja tulosvastuun kannalta sekä ministeriön kanta kehittämistarpeista

Tilinpäätös ja VATT:n muu raportointi antavat sinänsä kattavan ja luotettavan kuvan viraston toiminnasta ja sen tuloksista. Toimintakertomus on kuvaileva ja tavoitteiden toteutumisen selville saaminen on hieman työlästä. Toimintakertomuksesta puuttuvat edelleen selkeät vertailutiedot tulossopimuksessa asetettuihin tavoitteisiin. Tästä on mainittu useaan kertaan tilinpäätöskannanotoissa. Kun myös vertailutietoja aiempiin vuosiin puuttuu, kehityssuunnasta on vaikea saada kuvaa toimintakertomuksen perusteella. Viraston on jatkossa syytä varmistaa, että toimintakertomuksesta käyvät selvästi ilmi myös vertailut tulossopimuksessa asetettuihin tavoitteisiin sekä toteumiin aiemmilta vuosilta Valtiokonttorin toimintakertomusohjeen mukaisesti. Tässä on hyvä hyödyntää tulossopimuksessa ja väli-raportoinnissa käytettyjä taulukoita.

3. Toimenpiteet, joihin viraston on tarpeen ryhtyä tilinpäätöksen johdosta ja tuloksellisuuden parantamiseksi

Valtiovarainministeriö on tyytyväinen, että VATT on toteuttanut välttämättömät ICT-uudistukset sekä onnistunut hyvin täydentävän rahoituksen saamisessa. VATT myös fokusoiti tutkimustoimintansa painopisteitä tutkimusohjelmakauden 2021-2025 vaihdoksen yhteydessä, minkä seurauksena VATT:n tutkimusprofiili

palvelee aiempaa paremmin ministeriön keskeisiä tietotarpeita. Tutkimuspainopisteiden ja -teemojen sisällä tulee huolehtia siitä, että tutkimustoiminta kohdistuu talouspolitiikan kannalta relevantteihin kysymyksiin. Olisi tärkeää, että VATT tukisi tarvittaessa ministeriötä muun muassa päätöksenteon tietopohjaa tukevissa lausuntopyynnöissä.

VATT:n tulee kiinnittää huomiota tieteellisen julkaisutoiminnan pidemmän aikavälin kehitykseen.

Henkilöstön työtyytyväisyys on edelleen laskenut huolestuttavasti. VATT on jo ryhtynyt toimenpiteisiin yhteistyökumppanien tuella ja toimenpiteitä henkilöstön työtyytyväisyyden parantamiseksi tulee jatkaa. Kehitettävien käytäntöjen vaikutuksia tulee seurata ja raportoida niistä ministeriölle vuoden 2023 väliraportissa.

4. Valtiovarainministeriön toimenpiteet tilinpäätöksen johdosta ja tuloksellisuuden parantamiseksi

Ministeriön ja VATT:n välistä yhteistyötä ja kanssakäymistä voidaan edelleen parantaa. Ministeriössä kartoitetaan nykyistä paremmin tutkimustietotarpeet ja välitetään ne VATT:lle nykyistä selkeämmin, jotta tutkimus ja tiedon tarve voisivat luontevasti kohdata. VATT:n ja ministeriön välistä yhteistyön kehittämistä korosti myös kansainvälinen arviointiryhmä. Ministeriön ja VATT:n välisten yhteistyörakenteiden systemaattinen kehittäminen alkoi keväällä 2021 ja puitteita yhteistyölle ja tiedonkulun varmistamisella otettiin vaihteittain käyttöön vuoden 2022 aikana. Ministeriö seuraa näiden toimien vaikuttavuutta ja toimivuutta yhteistyön edistämässä.

Datahuonepilotissa valtiovarainministeriö johtaa poikkihallinnollista datahuoneen ohjausryhmää, joka koordinoi ja priorisoi datahuoneelle annettavia toimeksiantoja.

Valtiovarainministeri

Annika Saarikko

Valtiosihteeri kansliapäällikkönä

Juha Majanen

Tiedoksi

Valtiovarainministeriö, budjettiosasto
Valtiokonttori, tutkiahallintoa.fi
Valtiontalouden tarkastusvirasto